



איור: ערד תנדל

למה הקול עבה בבוקר?

כשאני מנסה לשיר גבוה בבקרים נשמעת מגרוני חריקה, אך לעומת זאת בצלילים נמוכים אני מצליח, רק בבוקר, לרדת עד קצה פמול נמוך. למה? והאם זה קשור לזה שאני בן 16? **ליאור**

בגיל ההתבגרות שפתות הקול של הזכר גדולות יותר מאלה של הנקבה. שפתיים גדולות רוטטות לאט יותר, ורטיטה אטית הופכת לצליל נמוך יותר. והנה פתרנו את מסתרי הקול הגברי העמוק.

אז מה קורה בבוקר? יש שלושה גור-

מים נפוצים להנמכת הקול. הראשון הוא שאחרי שינה בריאה השרירים רפויים. זה מנמיך את הקול, אך זה לא אמור לצמצם את הטווח. גורם שני הוא ריר שמצטבר על שפתות הקול כשהן נחות. אבל זה נפתר לרוב בכמה כחכוכים בריאים.

הגורם השלישי נשמע הכי מתאים. בזמן השינה כל הצנרת הפנימית שלנו עובדת קצת אחרת. שלל הנוזלים שממלאים את גופנו זזים ממקום למקום ולפעמים נתקעים באזורים מפתיעים. לעתים, בזמן

השינה, האזור סביב ארובת העין מתמלא נוזל ואנו קמים עם עיניים נפוחות. ולפעמים אלה שפתות הקול שמתמלאות ומתנפחות, מה שגורם להן לרטוט לאט יותר, בצליל נמוך יותר, ולהיות מוגבלות יותר בטווח שלהן.

אגב, התופעה ההפוכה, כלומר יובש של שפתות הקול (תופעה נפוצה במיוחד אצל מעשנים, שתיינים ונחרנים), גורמת לצרידות הבוקר המפורסמת. וכן, גם את זה לא מעט זמרים הצליחו לנצל לטובתם.

שאלות לבלדד השוחי: askbidad@calcalist.co.il

ליאור היקר,

התופעה שאתה מתאר מוכרת מאד, גם אצל אנשים שעברו את גיל ההתבגרות, ושמועה בלתי מבוססת אף מספרת שפול מקרטני עצמו התעקש לה קליט כמה משירי "האלבום הלבן" בשעת בוקר מוקדמת, כדי לנצל אותה.

מה בדיוק קורה שם?

בוא נתחיל מהמצב הנורמלי. במעמקי הגרון שלך, בדיוק מאחורי הגררת ומעל קנה הנשימה, יושבים זוג קפי לים ריריים. הקפלים האלה לבנבנים, כיוון שאין בהם כמות גדולה של כלי דם, והם נשלטים בידי שרירים מיוחדים שיכולים להרחיק אותם זה מזה, ובכך לאפשר לאוויר לזרום ללא הפרעה, או להצמיד אותם ובכך לחסום את זרימת האוויר.

אם תנסה להגות את העיצור "א" ללא שום תנועה, תוכל להרגיש משהו שעוצר לך את האוויר בגרון ואז משחרר אותו בבת אחת. אלה הקפלים! פעם היו קוראים להם "מיתרי הקול", אך כיוון שהם מאד לא דומים למיתרי רים החליפו את שמם ל"שפתות הקול".

כשאתה שר, אתה סוגר את שפתות הקול עד שנשאב בהן רק חריץ דק, ואז מזרים דרכן אוויר בכח עד שהן רוטטות ומרטיטות את האוויר. אתה יכול לראות איך זה קורה אם תנפח בלון, תאחז בפייה שלו משני צדיה ותמתח אותה לחריץ דק. שומע את הצפצוף? ככה אתה שר.



דן אריאלי

מומחה להחלטות חשובות

הצלחתי בחיים. למה אני לא מרוצה?

פרופסור יקר, עבדתי קשה מאוד במשך מרבית חיי, והגעתי לביטחון כלכלי ומעמדי. אבל משום מה אני לא שמח כפי שציפיתי להיות בהתחשב בהישגים ובבסיס הפיננסי שהצלחתי ליצור לי. משהו חסר. מה קרה לי? האם הפכתי לטיפוס רוחני? מה אני מפספס?

מ' היקר,

אין לך מה לדאוג, חוסר סיפוק מהישגים פיננסיים לא הופך אותך לאדם רוחני. כבר שנים שחוקרים במדעי החברה מנסים לשנות אצל אנשים את התפיסה השגויה שכסף יביא להם אושר. האנשים ממשכיכים לדבוק בתפיסה הזאת, ושוב ושוב מגלים בסוף שהשפעת הכסף נמוכה משהעריכו.

יש שתי סיבות אפשריות לתחושת ההחמצה הכל כך נפוצה הזאת: אפשרות אחת היא שבאמת כסף לא יכול לקנות אושר. האפשרות השנייה היא שכסף יכול לקנות רמה מסוימת של אושר, אבל הרבה אנשים לא יודעים איך להשתמש בכסף כדי להשיג זאת.

החדשות הטובות הן שהאפשרות השנייה היא כנראה הנכונה. יש ספר מרתק בשם "כסף מאושר: המדע של הוצאות חכמות יותר", ובו המחברים אליזבת דאן ומייקל גורטון טוענים שיש שתי דרכים להפיק יותר אושר מהכסף שצברנו. הדרך הראשונה היא להוציא אותו פחות על מוצרים ויותר על חוויות. אנחנו קונים ספה מאוד יקרה במקום לממן באותו הסכום חופשת סקי. מה שאנחנו לא מביאים בחשבון הוא שאנחנו נתרגל לספה מהר מאוד, ואז היא תפסיק להיות מקור לאושר, בעוד שדווקא חופשה תישאר בלבנו למשך זמן רב יותר.

בטענה השנייה והמעניינת יותר בספרם, דאן וגורטון מראים שלתת לאחריים מסב יותר אושר מאשר לשמור לעצמנו. כלומר אנחנו פחות נהנים מהכסף פשוט כי אנחנו לא מחלקים מספיק ממנו. מה יגרום לך יותר אושר: קניית כוס קפה לעצמך או הזמנת קפה לחבר קרוב? הסיפוק שתחוש מההשקעה בעצמך יהיה פחות מאשר ההשקעה בזה, ובוודאי בחב. כוס הקפה הזאת תלווה אותך קצת יותר זמן, ותגביר את הקשר החברתי, את החברות ואת האושר שתחוש בטווח הארוך – וגם את זה גילו בעזרת סקרים ומעקבים לאורך זמן. כך שהצלחה פיננסית מעבודה קשה יכולה להסב לך יותר סיפוק ואושר, אם רק תנצל אותה נכון.

פרופ' אריאלי הוא חוקר כלכלה התנהגותית ומחבר רבייהמכר "לא רציונלי אבל לא נורא" והאמת על באמת". שאלות לדן אריאלי: askdan@calcalist.co.il



האם סופם של הבנקים החל?

דווקא בקונגו וקניה צומחת השיטה הפיננסית הבאה

← אחרי שהטכנולוגיה שינתה את תעשיית המוזיקה, מערכות החישוב וגם את החינוך וההשכלה, היא מתחילה לעצב מחדש את הכסף, המעוון השמרני והשמור ביותר של אורחות חיינו. וחידושה מרחיקי לכת הרבה מעבר לפייפאל, ואפילו מעבר לביטקוין, המטבע הווירטואלי המדובר, שנולד באינטרנט ומשמש מעגלים הולכים וגדלים של משתמשים שמוכנים להכיר בו כאמצעי חליפין.

הטכנולוגיה שעשויה לטלטל את תחום הכסף וכלכלת היום מיוזם צומחת בטלפונים סלולריים. שמה תשלומי NFC, ובעברית תשלומים בתקשורת בטווח אפס, והיא הראשונה שמציבה איום ממשי על סדרי עולם הבנקאות. לא בקרוב, אלא עכשיו.

כאמצעי תשלום, הטלפון הסלולרי נראה כהמשך ישיר של כרטיס האשראי. הוא נוכח תמיד, אפשר לנעול אותו בסיסמאות, שבב פשוט יכול לאפשר לשלם איתו במגע, כמו "גיהוץ" כרטיס אשראי, ותוכנה מתאימה מאפשרת לשלם איתו באמצעות מסרונים. אלא שישנן כמה תוכנות לטלפון הסלולרי

איך פועל המנגנון? חשבון העו"ש עובר להתנהל רק בטלפון, ומשיכת מזומנים נעשות בכל חנות או בית עסק שותף למערכת. מדרום לסהרה 16% מהפעילות הכלכלית כבר מתבצעת כך

לרי שמאפשרות לתפקד בלי להזדקק כלל לחשבון בנק. להשתחרר לא רק מהסניף, אלא מהבנקים בכלל. להחליף את הבנק במכשיר הטלפון. התוכנות הללו נוצרו עבור תושבי מדינות מתפתחות, ושם הן משגשגות כיום. במדינות הללו, בעיקר באפריקה, לתושבים רבים ממילא אין חשבון בנק, והטכנולוגיה הסלולרית המהפכנית היא עבורם הכניסה הראשונה לעולם ההתנהלות הפיננסית.

כיצד פועל מנגנון תשלומי ה-NFC? כפי שלמכשיר הטלפון מוצמד חשבון שיחות סלולריות, מצמידים לו גם חשבון עו"ש, שמצוי ומנוהל רק בו. אליו מפקידים וממנו מושכים. איך? במקום בסניף, עושים זאת בכל חנות או בית עסק אחר ששותף לרשת הכלכלית החדשה הזאת – או אפילו אצל משתמשים פרטיים אחרים. מביאים אל הזולת מזומנים, והוא לוקח אותם, בלחיצה מזכה את החשבון בטלפון של נותן הכסף וזוכה בעמלה מוערית על השירות. וכעת אפשר לשלם עם הטלפון כאילו היה כרטיס אשראי, או שוב לגשת לכל בית עסק, לזכות את החשבון שלו בית-רה הווירטואלית ולמשוך ממנו מזומנים. בעל הטלפון הוא הבנקאי, וכל חנות, מזנון או סוכני נותן השכרת רכב היא כספר לעת מצוא.

זאת, כמוכר, אם השיטה סוחפת את הקהל באזורים שאליהם לא הגיעה הבנקאות המורכרת לנו, בעיקר באפריקה ובכמה ממדינות אסיה, היא סוחפת קהלים גדלים והולכים. לפי נתוני הבנק העולמי, יותר משליש מאוכלוסיית קונגו ואלג'יר ויותר ממחצית

תושבי סודן וקניה – עשרות מיליוני אנשים – כבר משתמשים במערכות כאלה, שמשנות את חייהם. בעבר כלל לא היתה להם נגישות לבנקים, וכל כסף המועט היה במזומן. כעת העברת כספים על טהרת הטלפון הסלולרי תופסת 16% מהפעילות הפיננסית מדרום לסהרה.

אחת ממערכות התשלום הנייד הוותיקות והמצליחות באפריקה היא M-Pesa, בסוואהילית "M-כסף", של חברת סאפארי-קום בקניה. היא ומערכות דומות מבטיחות להשאיר חלק ניכר מהעולם המתפתח מחוץ למעגל הבנקאות כפי שהוא מוכר לנו היום.

ההשלכות מרתקות. למשל, בהקשר של רגולציה: האם פיקוח על מערכת כזאת צריך להיות מופקד בידי האחראים על הבנקאות והממשל המוניטרי, או אולי דווקא בידי מי שמבצעים רגולציה בעולם התקשור? רת? איך מכשירים כאלה ישפיעו על חיסכון והשקעה – בעולם השלישי, ואולי בראשון? וההקשר הסוציולוגי מרתק במיוחד. כבר עכשיו במדינות אפריקה הנגישות של נשים וילדים לכסף ולאפשרויות התשלום משתנה בזכות הסלולריים. רשתות חברתיות אלטרנטיביות, ואולי אף חתרניות, מתפתחות סביב ערוצים חדשים להעברת כספים. כמה מהן מוזכרות בדו"ח הזה: <http://is.gd/Efplav>. מצלצלים, במלוא מובן המילה.

פרופ' רפאלי הוא ראש המרכז לחקר האינטרנט באוניברסיטת חיפה
sheizaf.rafaeli.net

תורת המספרים

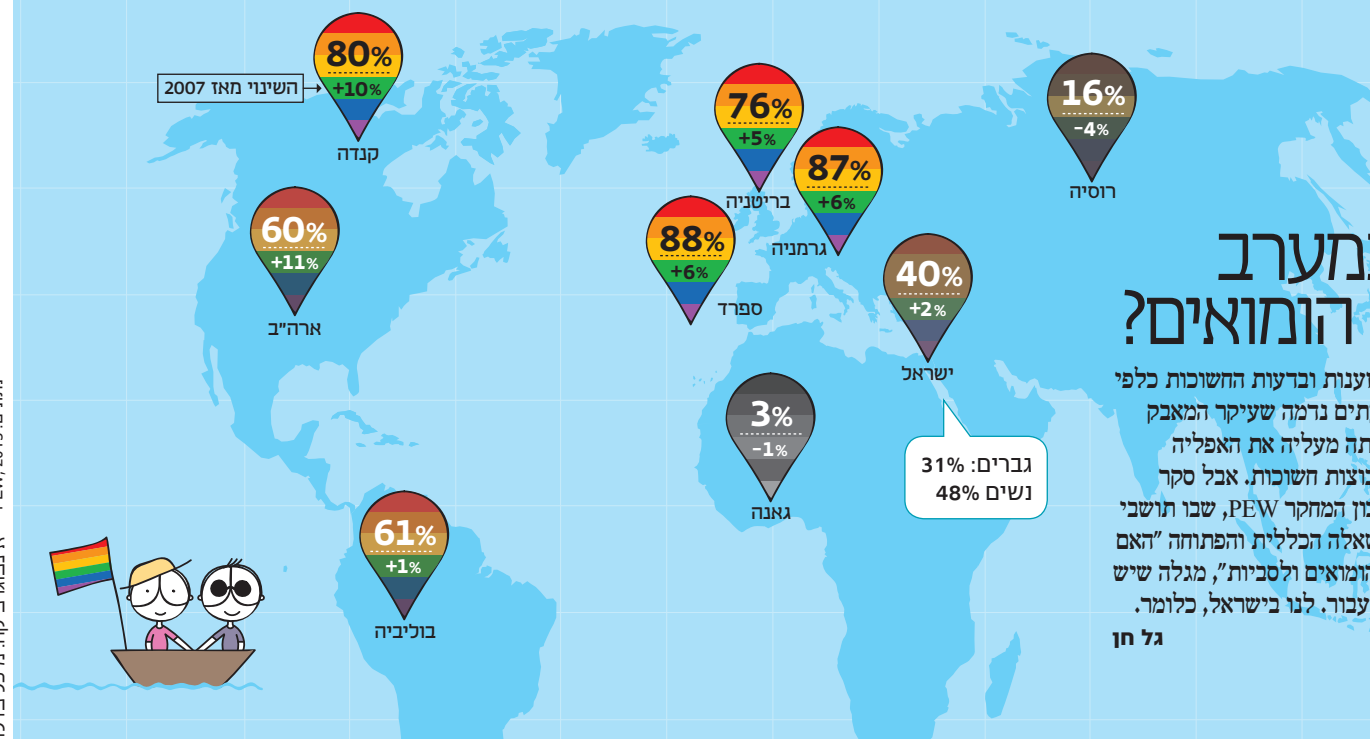
הסטטיסטיקה של החיים

איפה במערב שונאים הומואים?

היכן עומד המאבק בגזענות ובדעות החשוכות כלפי הומואים ולסביות? לעתים נדמה שעיקר המאבק מאחורינו, והחברה דחתה מעליה את האפליה – למעט אולי כמה קבוצות חשוכות. אבל סקר בינלאומי חדש של מכון המחקר PEW, שבו תושבי מדינות נשאלו את השאלה הכללית והפתוחה "האם החברה צריכה לקבל הומואים ולסביות?", מגלה שיש לנו עוד דרך ארוכה לעבור. לנו בישראל, כלומר.

גל חן

שיעור המשיבים בחיוב לשאלה "האם החברה צריכה לקבל הומואים ולסביות?", במדינות שונות



נתונים: PEW, 2013. אינוגרפיקה: מיכל פדון